

gaat in de eerste plaats om onze kinderen. Maar ook tegenover hen geldt, evenzeer als tegenover andere, het zooveel genoemde gebod van onzen Heiland: „Laat uw licht alzo schijnen.....". Maar wat voor een licht is dat? Is dat niet het licht van Zijn Woord? Of zou het U Uw kinderen, en eventueel ook andere willen afschepen met onze ervaringen, onze gedachten en woorden en daden, waarvan wij bij de lezing van de Schrift hoe langer hoe meer afschrik krijgen? Zullen wij niet het loutere Woord Gods doorgeven?

Zelfs al spreekt men in dit verband van „getuigen" dan is dat in de Schrift maar niet het komen aandragen met eigen geloofsbevindingen! Dr Schippers zegt in zijn dissertatie, p. 200: „In de kerk onder het kruis zijn het de getuigen van Jezus, die in haar profetische prediking de wereld schuldig stellen om haar ongehoorzaamheid".

P. 203: „De getuigen komen niet voor den dag met hun gebreken, hun dwaasheden, hun opvattingen, hun inzichten, maar met het relaas van wat zij hoorden en zagen. De getuige verdwijnt geheel achter de geschiedenis, die hij vertelt".

En daarom komt het aan op het licht. Dat vergt van onze Christelijke School den stijl van het Woord. Dat is alleen voor onze kinderen heilzaam. En eventueel ook voor andere.

Ook hier doet schade de tegenwoordige, vooral in den linkervleugel van de synodocratie gangbare „apostolaatsgedachte". Meestal heeft die met het Apostolisch getuigenis weinig te maken, en is het getuigenis voorzichtig aangepast aan wat men denkt, dat den „andersdenkende" (?) zal treffen, zal trekken of zelfs aantrekkelijk zal zijn voor hem. Dan past men eerst eigen levensstijl maar eens „moedig" en „fink" aan bij den zijnen, U kent dat wel. Om dat te kunnen rechtvaardigen is ons niets te dol. Wat men verlaat is onderwetsch, niet meer van dezen tijd! Daarbij krijgen de vrijgemaakten een lik uit de pan, die immers

niet de „bewogenheid" kennen, die zij kennen — het gewone verwijt, dat de secte doet aan de Kerk. Ook in de dngen van de Geelkerken-beweging was de „religieuze warmte" te vinden bij de menschen van „Woord en Geest". (Zijn het voor het meerendeel trouwens niet dezelfde menschen?) Hetzelfde geldt natuurlijk het voorgelicht, al wordt dit begrijpelijkkerwijze met wat meer égarde behandeld, lees: voorzichtig genegeerd: de materiele nalatenschap is ten slotte niet te versmaden, d.w.z. niet de geschriften — wij gaan met den tijd mee, en zijn het in het algemeen vrijwel eens met het laatste in het buitenland verschenen boek, — maar de rest. Daarop maakt deze groep gaarne aanspraak met een keur van orthodoxe motiveringen uit de garderobe van hun rechtsche kerkgenooten.

Het is echter duidelijk, dat zulk een levensstijl geen werfkracht kan bezitten. Zulks zal de wereld niet door hebben, denkt U! Deze incognito-apostelen! En wat brengen ze? Is dit het licht, dat de Heiland heeft geboden te laten schijnen? Het is slechts een klein, flakkerend schemerlichtje, het „persoonlijk" getuigenis, lees: het getuigenis van Zijne Excellentie de Persoon, in alle ootmoed (deemoed?) voorwaar, ontdaan van alle chauvinisme van kerk, belijdenisschriften, traditie en geschiedenis. „Dat doet er alles zoo weinig toe, weet U". En om dat lichtje, dat ook een theelichtje kan zijn vanwege de gezelligheid, hurkt dan heen de keur van de intellectuele élite, in conferentie bijeen. Sfeer! Als nu onze Christelijke school vanwege „het apostolaat" zich niet tot den echt-Christelijken stijl, dat is, dien van de Kerk, laat reformeeren, maar rustig blijft aanpappen met de vreemd-gewordenen, die hartstoechtelijk begeeren nog vreemder te worden, wat komt er dan terecht van dit „apostolaat"? Alleen maar schade voor onze kinderen en voor de toekomst der Kerk. Naar binnen en naar buiten!

D. J. B.

Wat heeft de schilderkunst ons te zeggen? ¹⁾

In „Federatie", ²⁾ het orgaan van de Nederl. Federatie van beroepsverenigingen van kunstenaars, No. 3, 1947, kan men lezen, hoe ruim 300 kunstenaars een manifest onderteekenden, waarin zij als „kunstenaars" stelling kozen t.a.v. de vraag, of het gebruiken van geweld in Indonesië geoorloofd is. Zij achten het n.l. „als hun onafwijsbare plicht, stelling te nemen tegen de door de Nederlandsche Regeering bevolen militaire geweldpleging in Indonesië".

De kwestie op zichzelf interesseert ons hier niet, doch wel het volgende uit het manifest: „Er van overtuigd, dat het niet de eerste maal zou zijn, dat de dragers en behouders der culturele waarden intuïtief helderder en verder zagen dan politici en militairen, bezegelen ondergeteekenden hun collectief en krachtig protest en hun elsch tot onmiddellijke stopzetting der militaire acties in Indonesië met hun respectieve handteekeningen".

Het symptoom is belangrijk, dat hier kunstenaars als cultuurdragers naar buiten treden en zich den profetenmantel omhangen door te veronderstellen, dat zij intuïtief en helderder zouden zien dan politici en militairen. Nu zou het zeer interessant zijn om te weten, hoe de ruim 300 onderteekenaars politiek gegroepeerd zijn, ook al wordt er verzekerd, dat onder hen vele politieke en godsdienstige verschillen zijn.

Verder zou het van het grootste belang zijn te weten, of b.v. geen enkele van de onderteekenaars lid is geweest van de „Kultuurkamer". We zouden dan n.l. zeer twifelen aan hun „intuïtieve helderheid".

Slechts een nadere kennismaking zou uit kunnen maken, of nu waarlijk de profetenmantel al die onderteekenaars past, afgezien nog van hun „kunstenaar" zijn en het daarbij aan bevoegden overlatend, om te beoordeelen, of alle onderteekenaars nu wel politiek onbevooroordeeld zijn.

We raken hier problemen van diepgaande strekking, die de plaats, die de kunstenaar in de samenleving inneemt, raken.

Over de oplossing dier problemen zijn wij, daar waar de kunstenaar zich aan Gods Woord gebonden weet, niet in het onzekere. Aan Gods Woord zal echter het overgrote deel der kunstenaars zich niet gebonden weten, dat blijkt ook uit het manifest geenszins, daar is sprake van een intuïtief en helderder zien volgens hun kunstenaar zijn, een verlichting van hogere orde, hoe sceptisch wij ook daar tegenover mogen staan. De manifestanten betitelen zich als cultuurdragers, in het midden latende of de bepaalde aspecten der cultuur, die zij vertolken, positief dan wel negatief zijn. Er zijn profeten en leugenprofeten.

Een bepaald facet van een cultuur vertolken is nog

wat anders dan een cultuur kennen en overzien. De profet, een cultuur naar zijn aard kennende, legt haar feilen bloot en roept tot bekeering. Hij is spreekroep Gods, kondigt zijn oordeelen aan, scheldt, hekelt, tast aan in heilige verontwaardiging, soms ook bijtende met ironie.

Zeker zijn er kunstenaars, die sociale misstanden in hun werken hekelen en daar zelfs hun program van maken, denken we maar aan Hogarth, Käthe Kollwitz, Steinlen, Forain etc., ze zijn echter niet daardoor kunstenaars, noch heeft hun werk door de sociale strekking ook maar eenige meerdere kunstwaarde.

De 300 manifestanten zijn niet allen beeldende kunstenaars en we moeten ons wel afvragen, of dat intuïtief en helder zien nu wel geldt voor beoefenaars van het geest niet welken vorm van kunst dan ook, filmkunst, danskunst, letterkunde, toneel, toonkunst.

We bezitten in Nederland een ontstellend aantal kunstenaars, of wat zich zoo noemt. Aan intuïtief helder wetend geen gebrek. De 300 is er nog maar een klein groepje onder.

Denk nu niet, dat bovenstaande maar een grapje is, geen verband houdende met ons onderwerp. Het gaat er toch om, welke plaats de kunstenaar in de samenleving inneemt. Is hij altijd cultuurdrager, kunnen we op zijn intuïtie vertrouwen?

Piet schildert altijd stillevens, Jan paddestoelen, Harry dans in een ballet; mogen we verwachten, dat door hun zielen waait de wind van het eerste Pinksterfeest, waardoor zij spreken met misschien vreemde tongen, maar profetisch?

We lazen onlangs nog in een voornaam dagblad, dat het ballet eigenlijk als hoogste cultuuruiting van een volk beschouwd moet worden. Naar die maatstaf gerekend, zouden balletdansers dan wel in de eerste plaats in aanmerking komen, om bij twijfelgevallen een oplossing aan de hand te doen.

In „Eeuwig en eindige waarden in Kunst en Leven" van H. O. Verkruijsen (1947) lezen wij op blz. 310: „De Kunstenaar is een „geroepene", in hoogsten aanleg is hij, op zijn wijze, profet, d.i. de mensch, uit wien het hoogere, het absoluut-hoogere, het Goddelijke woord spreekt. De „stem" der oneindigheid drijft den kunstenaar tot zijn zelfopenbaring: hij volgt de innerlijke stem, die hem roept en leidt, veelal zonder zijn eigen grootheid te verstaan en zonder zich bewust te zijn, wat hij voor anderen beteekent".

Voorzichtigheidshalve voegt Verkruijsen er echter aan toe: „De kunstenaar in de zuiverheid van het begrip komt echter niet voor".

Met dit laatste zullen we wel heel erg rekening moeten houden en ook met het feit, dat de kunstenaar „op zijn wijze" profet is.

Het gaat volstrekt niet aan, om in iederen kunstenaar iemand te zien, die in verwarde politieke, maatschappelijke, of welke situaties dan ook, een verlossend woord zal spreken, laat staan een oplossing te eischen!

Wij hebben te luisteren naar hetgeen hij „op zijn wijze" te zeggen heeft in kleur, in toon, in beweging. Waarbij wij als steevaste maatstaf het Woord Gods

PSALM 5 : 9-13

(vertaling N.B.G.)

Leid, HEER, om hen, die mij belagen,
mij toch door Uw gerechtigheid;
maak mij Uw effen weg bereid.
Doe hen, die zoo mijn ziel bejagen
hun oordeel dragen.

Niets is betrouwbaar in hun monden,
hun binnenste 't verderf ten deel,
een open graf is mij hun keel.
Doe, die met gladde tong mij wonden
toch naar hun zonden.

Laat door hun eigen raad hen vallen.
Doe hen toch boeten, o mijn God,
want hoe weerspanning is hun spot.
Maar die U zoeken prijzen allen
Uw welgevallen.

Die bij U schuilen zult Gij schragen,
zij juublen altoos tot Uw eer,
wijt Gij d' oprechte zegen, HEER.
Een schild is om hem al zijn dagen
Uw welbehagen.

A. v. B.

aanleggen en alles wat daarmee in strijd is afwijzen.

Bij wijlen kan de kunst profetische allure hebben, doch niet alle kunst is profetisch, dit te willen volhouden is een ontkennen van de gradaties in het persoonlijk kunnen van den kunstenaar en de vele nuances, waardoor een bepaalde kunstuiting zich openbaart. Gradaties, die voeren van de scheppingen van een Rembrandt naar de middelmatige producten van sommige der manifestanten.

Er is steeds weer de betreurenswaardige fout de Kunst, gemeten aan haar hoogste uitingen en dan nog als een complex, te verwarren met den kunstenaar als individu.

Er is geen zekerheid of een hedendaagsch kunstenaar in de toekomst als kunstenaar zal blijven gelden, er is geen enkele zekerheid omtrent de plaats, welke hij dan in zal nemen. Ook in dat opzicht leunen wij op een rietstaf. Bij de kunstenaars is er de neiging, afgaande op het vage hoogere, dat zij in zich weten, zich van alle banden ontslagen te voelen.

De Christenkunstenaar zal zich in zijn werk gebonden weten aan de normen door Gods Woord aan hem gesteld. De Christenkunstenaar voelt zich, om met Henk Krijger te spreken „in het klimaat van de neutrale kunstenaarswereld niet thuis".

Hij zegt in het hiervoor al aangehaalde artikel in „Ontmoeting" dingen, waar wij gaarne de aandacht op vestigen, omdat maar zelden een Christenkunstenaar zich uitspreekt over de plaats, die hij tusschen zijn medegeloovigen inneemt.

De denkbeelden, die ten onzent heerschen over beeldende kunst, vragen dringend om herziening. Calvijn heeft zich weinig bevredigend over dit onderwerp uitgelaten en de opvattingen van A. Kuiper zijn sterk aanvechtbaar en verouderd.

Wij missen den geschoolden theoloog, die met voldoende kennis de vele hangende problemen aandurft, maar..... geen aesthetica in abstracto!

Steeds weer zijn wij aangewezen op wat andersdenkenden daarover publiceren en eigenlijk lijden kunstenaars van Christelijken huize nog steeds onder wat Calvijn en Kuiper over kunst geschreven hebben in abstracto, zonder voldoende kennis te hebben van uitingen der beeldende kunst.

Door andere oogen bezien, krijgen wij hun ideeën voorgezet als een afspiegeling van wat bij ons de opvattingen over Kunst zouden zijn. Steeds weer leest en hoort men de klacht, dat er geen Christelijke kunst is, alsof er wel een humanistische, theosofische, Katholieke, Bhoeddistische, Mohammedaansche kunst zou bestaan.

In „Nederlandsche aesthetica in de negentiende eeuw" van Dr H. van der Grinten, 1947 blz. 2188 lezen wij: „Evenmin als het Calvinisme scheppen Byzantium en Rome, schept het oude geloof een stijl. Doch het Calvinisme wenscht stijlloos en in zuivere spiritualiteit te verkeeren, omdat met het begrip van den godsdienst ook het begrip van de kunst een grondige verandering heeft ondergaan. En in zooverre pleit, anders dan Kuiper betoogt, het ontbreken van een eigen of niet eigen stijl wel tegen den kunstzin der Calvinisten".

Als men zegt, dat de vrijmaking van de kunst van de banden der kerk door de Reformatie hetzelfde beteekent als het zenden van Hagar door Abraham in de woestijn, dan begaat men een historische onjuistheid. Ook al heeft Kuiper beweerd, dat de Reformatie de vrijmaking der kunst bewerkte.

We willen daarover volgende week in een slotartikel nog op terugkomen.

A. MIDDELHOEK.

¹⁾ Door een betreurenswaardig verzuim (waarvoor schrijver ons moge excuseren) is deze copie, die onder andere papieren bedolven geraakt is, niet geplaatst toen het behoort. Gelukkig laat ze zich thans nog ook afzonderlijk goed lezen. K. S.

²⁾ Overigens buiten verantwoordelijkheid van de „Federatie".